

Р.І. ГУРАЛЬ

Львівський національний університет ім. Івана Франка,
вул. М. Грушевського 4, 79005, м. Львів
e-mail: biolog@franko.lviv.ua

**БІОТОПИ *LYMNAEA OVATA* (DRAPARNAUD, 1805) В ЛІСАХ
ЛАПАЇВСЬКОГО ЛІСНИЦТВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

ключові слова: молюски, біотопи, чисельність
key words: molluskums, biotopes, number

R.I. HURAL

**BIOTOPES *LYMNAEA OVATA* (DRAPARNAUD, 1805) IN LAPAJIVKA
FOREST (LVIV REGION)**

Ivan Franko National University of Lviv
4 M.Hrushevsky str., Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: biolog@franko.lviv.ua

Investigations of the freshwater molluscs fauna of Lapajivka forest in 2000-2001 years have detected one species, which occupy both temporary and constant biotopes.

Прісноводні молюски за типом стратегії належать до рудерально-стрестолерантної групи безхребетних тварин, які заселяють водні екосистеми. Вони є невід’ємними компонентами трофічних ланцюгів, беруть активну участь в очищенні водойм. Деякі з них, у тому числі й *Lymnaea ovata*, є облігатними живителями личинок трематод – збудників багатьох небезпечних гельмінтозів, зокрема тріхобільгарціозу у великої рогатої худоби та людей [6].

Завдяки своїй екологічній пластичності молюски заселяють широкий спектр біотопів, які можна поділити на такі групи: за походженням – природні й антропогенні; за тривалістю їх існування – тимчасові (астатичні) й постійні (статичні) [1, 2, 7, 9]. У той же час у літературі є окремі відомості щодо існування біотопів молюсків, розміщених у лісових масивах – так звані “лісові” біотопи [4, 8], які розглядають не як самостійний природний тип біотопу, а як один із різновидів антропогенних. Найкращі умови для їх існування створюються в лісових угрупованнях у добре освітлених місцях, де крони дерев дещо розрідженні – лісові дороги, галявини. Молюски потрапляють сюди з природних біотопів шляхом пасивної міграції, або їх переносять птахи, велика рогата худоба, людина, зокрема, під час переміщення сільськогосподарської техніки.

Метою наших досліджень було виявлення лісових біотопів і встановлення систематичного складу моллюсків. Дослідження прісноводної малакофауни “лісових” біотопів проводили в лісовому масиві Лапаївського л-ва в літньо-осінній період 2000-2001 рр. Обстеженню в першу чергу підлягали лісові дороги й галявини. Під час збору прісноводних моллюсків використовували загальноприйнятну методику В.І.Здуна [4]. Щільність заселення виявлених біотопів моллюсків визначали методом малих площинок розмірами від 0,25 до 1 м². Встановлення їх видової належності проводили за визначником В.І.Жадіна [3].

У результаті проведених малакологічних обстежень лісових масивів було виявлено один вид прісноводного моллюска: *Lymnaea ovata* (Draparnaud, 1805) – типовий європейський вид, який трапляється, переважно, у мілких постійних, стоячих і повільно текучих водах. Ареал цього виду охоплює басейни Чорного моря, Дунаю, Дністра та Південного Бугу.

На безлісих територіях у районі дослідження цей вид у масовій кількості трапляється в системі меліоративних каналів, яка знаходиться на відстані 15 км від виявлених “лісових” біотопів [10]. “Лісові” біотопи сконцентровані на лісових дорогах антропогенного походження.

Подаємо характеристику виявлених біотопів:

Біотоп № 1

Знаходиться на відстані 2,5 км від с.Оброшино. Представлений двома слідами від коліс важкої сільськогосподарської техніки. Розміром 3×0,8 м, глибина не більше 10 см, дно мулисте. Наявне антропогенне сміття. Особини *L. ovata* трапляються зі щільністю 5 ос./м².

Біотоп № 2

Відстань 4 км від с.Оброшино. Біотоп – сліди від коліс підводи. Довжина близько 1 м, ширина 0,5 м, глибина 15 см. Дно піщано-глинисте. Трапляються поодинокі особини *L. ovata*.

Біотоп № 3

Відстань від того ж села 9 км. Біотоп представлений слідами від коліс важкої сільськогосподарської техніки. Розміри біотопу 0,8×0,2 м. Ґрунт глинистий, незначно зволожений. Поодинокі особини *L. ovata*.

Біотоп № 4

Розташований на відстані 200 м від біотопу № 3. Найбільший за розмірами з усіх виявлених місць локалізації *L. ovata*. Розміри 5×3,5 м, глибина 25 см, дно мулисто-глинисте, грузьке. З рослин представлені нитчасті зелені водорості та вищі водні макрофіти. Щільність заселення цього біотопу моллюсками коливається в межах від 30 ос./м² (по краях водойми) до 10 ос./м² (у центрі).

Біотоп “Дачі”

Цей біотоп знаходиться в лісах на межі Пустомитівського й Городоцького р-нів (Львівська обл.), в околиці с.Суховоля. Розташований на узбіччі лісової дороги і є слідами від коліс важкої сільськогосподарської техніки, розміром 0,5×2,5 м. Дно мулисте, невелика кількість зелених нитчастих водоростей. Чисельність молюсків коливалася в межах від 5 до 25 ос./м².

Одержані нами дані підтверджують гіпотезу щодо існування “лісових” біотопів *L. ovata*. Недослідженими залишається питання шляхів проникнення в ці біотопи особин молюсків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк А.И. Некоторые особенности экологии трематод в условиях антропопрессии // IX съезд Всесоюзного общества гельминтологов (Москва, 1986): Тез. докл. – М., 1986. – С. 5-6.
2. Березкина Г.В., Старобагатов Я.И. Экология размножения и кладки яиц пресноводных легочных моллюсков. – С-Пб.: Зоологический институт АН СССР, 1988. – 306 с.
3. Жадин В.И. Моллюски пресных и солоноватых вод СССР. – М.: Изд. АН СССР, 1952. – 371 с.
4. Здун В.І. Джерела і шляхи інвазії тварин збудником фасціолёзу та боротьба з ним. – К.: Вид-во УАСГН, 1960. – 125 с.
5. Здун В.И. Обследование моллюсков на зараженность личинками дигенетических трематод // Методы изучения паразитологической ситуации и борьба с паразитами сельскохозяйственных животных. – К.: Изд. АН УССР, 1961. – С. 96-135.
6. Здун В.І. Личинки трематод в прісноводних молюсках України. – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – 109 с.
7. Здун В.И., Яворский И.П. Влияние антропопрессии на формирование очагов фасциолезной инвазии // IX съезд Всесоюзного общества гельминтологов (Москва, 1986): Тез. докл. – М., 1986. – С. 69-70.
8. Михалевич Э. Б. О факторах определяющих распространение малого прудовика – промежуточного хозяина фасциолы // Материалы IV научной конференции зоологов педагогических институтов. – М., 1970. – С. 107.
9. Яворский И.П. Об изменении фауны моллюсков и их паразитов – личинок трематод водоемов пастбищ Предкарпатья в связи с осушением земель // Актуальные вопросы зоогеографии. – К., 1975. – С. 274-275.
10. Яворський І.П., Гураль Р.І. Дослідження фауни прісноводних молюсків околиць смт. Оброшин, Пустомитівського р-ну, Львівської області та вплив антропогенних чинників на їх біотопи // Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія Біологія. – 2001. – Вип. 9. – С. 358-361.